

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы Өртээ 2 көп.

1969 ч.
ИЮНЬ
25
СРЕДА
147 (7993).

АМГЫ ҮЕНИН ЭН ЧУГУЛА ДОКУМЕНТИЗИ

Коммунист болгаш ажалчы партиалар-
нын делегей Чөвүлел хуралынын түнелде-
рин бистин чуртун ажалчы чоннары изин-
биле чүүлдүгзүнүп деткип турар. Олар комму-
нистерин шуулганынга хулаа алдынан до-
кументилерин улуу-биле үнелеп турар. Хура-
ларга, митингилерге, кады ажалдап турар
эш-өөрү-биле беседаларына совет кижилер-
нин илергейлегилеэн бодалдары бо-дур.

алдынан документилер ком-
мунист болгаш ажалчы
партиаларын ажал-чоруду-
газынын программалык бо-
дур. Кыргыс ССР-нин Жданов
аттыг колхозунун даргазы
Т. КОЧУБАЕВ чугалаан.

Таллиннин локомотива депо-
зунун машинист-инструктору
Р. КАЙК мынча деп чугаа-
лаан:

— Чаңгыс элти быжылда-
рынын делегей шуулганын
чечиминин болурун ханды-
раарын херэеке Совет Эни-
делинин Коммунист парти-
аларын даш чоргаларын бис.
Делегей тайбынын чөлө-
гилди болуру бистин социали-
сттик Төрөн чуртуугуну күчү-
зү карас кызыл күш-ажыл-
чы-биле быжылдарын бол-
гаш көвүдери, төрөн пар-
тиянын салып турары со-
ругаларын амыралга шу-
дургу ботандырып хулаа-
нып тур бис.

Горькийин автомобиль за-
водунун амычыны С. И. КУЗ-
НЕЦОВАНЫН сөзү бо:

— Тайынча дээрге хулаа-
тарга коргунчу хулаалды,
аш-чуту чезирип турар. Ону
башистик ажалчылар-биле
дайыннып бугу кадыг-дошкун
шылгалдарын шыдап эртеке
совет кижилер эки билди. Ба-
рымын Германиянын империа-
листери ам база катан боо-чө-
сөккө болгаш реваншче чү-
күп, импералистер Вьетнамга
хулаа дайынны улам-на херэ-
ледин, араб чурттарга хулаа
Израильдин агрессияны дет-
кип турар болганда бо бүгүн
кыттабайн баар ызыг ужу-
риске турбас.

Чөвүлел хуралга хулаа ал-
ган тайбынын камгалаарынын
Угуулаанын бугу кижилерге
ундурган кыйгырыг деп сана-
вайн канчаар! Бис, ажалчы
херэеке, ол Угуулаага
боттарынынын унутушту шу-
ту чангыс кижиги дет каттып-
тырып тур бис: «Бугу плана-
тага тайбынын мөңгө тилел-
гези дээш демисчилерин
хулаанын сырый каттышты-
раар».

— Коммунист болгаш
ажылчы партиаларын Чө-
вүлел хуралына хулаа алган

документилерин бистин ажал-
агылынын бугу ажал-чи-
лер чуреткин ханызындан
деткип турар. Тайбынык ына-
шылдыг бугу депшигилеги
күштерини фронтун улам-на
быжылдар дээрин ол докумен-
тилер херетилеп турар. Тай-
бынын бузууралдыг чөлөнгил-
чи бистин Төрөн чуртуугу
ам-лаа улам күчүлүг болгаш
бай болуун даш бугу күжү-
нүстү салыр бис — деп, Хаба-
ровски крайнык «Украинка»
дуржулга ажал-агылынын
трактор-хөвү бригаданын
бригадир В. М. БЕЛЕВЦ дем-
деглээн.

Чечен-Ингуш АССР-де ме-
лиорация кылыгларынын Ар-
гунск заводунун туугузу,
бетончуларын бригадир
А. ЗАКРЕВТИН чугалааны
болза: — Тайбынык камгала-
арынын Угуулааны болза, ам-
гы үенин эл-не чугула доку-
ментини. Биздин бистерге,
туугуларга, кижиги төрө-
тегини тогандыгы күжениш-
кисинин үр-түнелдерин
камгалаар болгаш улам көвү-
дери деп турар күш-ажылчы
кижилерге, ол бидингир бол-
гаш аргым. Угуулааны бо со-
веттер ботторунун кызыла
чангаланын турар: «ДЕШИЛ-
ГЕЛИ, ТАЙЫНГА БЫНА-
ШЫЛДЫГ БУГУ КҮШТЕРНИН
ЧАНГЫС ЭВИ—БИСТИН ҮЕ-
НИН НЕГЕДЕЗИ ОЛ. ЧА-
НГЫС АЙЫ СЫРЫН КАТТЫШ-
НАН БИСТЕР ЧЕР КЫРЫНГА
ТАЙЫННЫН ҮДЫНТЫГ ХЕ-
РЭЗНИН ТИЛЗЕРНИН ХАНДЫ-
РАР БИС».

(СЭТА).

КАПИТАЛ ТУДУГНУ ДҮРГЕДЕДИР

Беш чылдын дорткү чылынын бирги
чартым удаас доостур. Эрткен беш ай
иштинде бистин туугуларын кам-
гала тууга кордунгун херэгилерини ши-
гедип алып талаа-биле чамдык эки түн-
нелерин чедип алган. «Тыва тууга бо-
гаш» «Тыва кодаа тууга» трестер боттары-
нын күжү-биле кызыл ажалчыларын пла-
нын ажал күүсеткилдеп, ылаңгыя кодаа
туугулар бо талаа-биле өскөдөрдөй
эки түнелдеринг болуп турар. «Тыва
кодаа тууга» трестин № 62 болгаш 741
көжүр чорутуу механизаттатынган кола-
налары капитал туугунун планын бүгү
коргузгусер ажал-биле ажал күүсетки-
лээн.

Чуртталга туугунун коргузгусер эр-
кен чылдан экижөө. Бо талаа-биле беш
ай планын керээлгиз организациалар 128,7
хуу күсеткен. Мындг болза-лаа
капитал тууга кордунгун херэгилерини
шигедип ам-даа чептес иштингизини турарын
демдегээр херек Эрткен беш айларда
капитал салымшылдыгы түгөс 66,1 хууу
иштингизинг, тодгаргааларга 7,2 мил-
лион ажал рубль, оң иштинде туугу-
монтаж ажалдарына 4,6 миллион рубль
чедир иштингизинг.

Кайы ажалдарда эң не хожудаашкын
болуп турарын тодгардыр: мындагы:
школа туугунун планы 35,6 хуу, уруглар
албан черлеринг—38,2 хуу, эмиелге чер-
леринг—45,5 хуу, а культура албан
черлеринг туугунун планын чүгөс 18,7 хуу
күүсеткенг.

Чеп-черде партия, совет органны,
ылаңгыя туугу организациаларын
уугутуукалар капитал тууга кордун-
гун херэгилерини долгуз-биле иштингизинг
алыр даш тодгаргай хемчегилерин ажал
ужурагусер. Ажал-херэгилерин болгаш кызыл
күжүн чашканын быдаратпайн, туугу
эзелен объекттерге мөңгөп тургаш,
капитал туугуну ден-дески чорудар херек.
Саң-хөө байдалын ажалчылар даш эзелен
туугуларын ара каапкан, өскө объект-
терини туду бээр практиканы бодурабыз
чугула.

Капитал туугуну дүргедедир даш иш-
тини курамыраарын дилеп тып, ажал-
лаага киирери чугула. Чыжээлээр, үзөт-
пүр бугурагилеринг, складтарын, мал
кажалдарын болгаш өскө-даа туугулар-
нын хандаларына туугу боос, бетон,
шала-бетон, даш-бетон даш шыкаш ма-
териалдарын ажаллап болур. Маңа ажал-
чыларын, инженер-техниктин ажалда-
чыларын тогандыгы санаам негетти-
п. Чурт иштингизинг материалдарын ажал-
лаас, кайды-даа туугуну чүгөс туугу-
була кылар дээр хөвөлдөр бар. Ылаңгыя
тодгаргай органны бо талаа-биле чеп-
тес ажалдап турар. Уругузу оң, шык ту-
рар мал кажалдарын, чулар-башкыларын,
хеп чурт черлерин туугубуз кылар-
га ол туугулар чогуур хуулаанын чеп-
тейн үрелди турар. Таңды районунг Хад-
ды-Аксыйда болгаш оң-даа өскө черле-
риде туугу-биле кылан мал кажалда-
арын шыкыны мындг болган. Чаа тур-
густунг Монгун-Тайга районга кылар
капитал туугуларын чүгөс ылаң-биле
дарын төлөвлөпшын шык эвес. Кызыла
мыш сөөртүп, хой чарыгдалды үндүрбейн,
түс черинг сый, даш даш шыкаш туугу
материалдарын кажаа-биле ажалчыларын

че районунг уугутуу органны кичээл-
гей салыр ужурагусер. Капитал туугунг
хемчээл бистин республиканын чыла
келген туугу улгадып турар. Перспектив-
тин пландан алдыр, Тывага капитал ту-
угунг хемчээл 1975 чылда 1967 чылда
турганынга бодарга, ийн катан, а 1980
чылда үш катан овер.

Амгы үеде бистин республиканын
туугунг материал-техникти базааы туугу
депсөөдө турар. Камгала тууга чүгө-
с ылаң биле туугу-буу кодаа ажаллап
турар бис. Оларын-биле туугу кызыл-
күш-ажылдыг бугурагилерин бидерип-
гес, туугу-монтаж ажалдарын эртеке үн-
дөмдөй организациаларына саат ужураш-
тырар, үенин негелдезинге дүшүсөс чы-
дып калган арга болур.

1967 чылга бодарга, ийн чылды
үзөтпүр туугу материалдарын эргел-
диге хамаарышкан ийн завод туугу-
буурагилеринг хемчээл 16,6 хуу өс-
турген. Капитал туугунг шыкын хө-
жүдөс туугу-буурагилеринг эрткен чыл-
да турганынган ам-даа 13—14 хуу өс-
терин негеп турар. Ылаңаа-даа ол өсү-
де бистин негелдезинге ыракта чедир
хандырбас. Республиканын туугуларын
туугу материалдарын-биле бүрүн хандыр-
галаа, чыла күжүлери дүрген ажалла-
га киирери ажалдап негеп келген.

Бо чылдын тоңууга чедир Кызыла-
дын туугу материалдарын кылар завод-
унг чамдык салбырларын ажаллаага
киргеш, анаа 16 муң тонна дөмөр-бетон
кылыгларын, 10 муң тонна бараанын
бетонну бугурагилеринг планнаан. Ылаңаа-
жөөк чыгычмы — үзөтпүр туугу материалдары-
нын эргелдиги (эп. Лунинков), ону кызыл
турар организациа — «Тыва тууга» трест
(эп. Ондар) бо чугула объекттин туугун
шууудатпайн турар. Кызыла мал
ажылдап кылар күжүлүг комбинаттын то-
лөмдөс документинг кылдырган, саң-
хөөжүдөс үндүргүлери болжожок,
«Тыва тууга» трест оң туугун ам-даа
эзелесен.

СЭКП Топ Комитетин болгаш ССР-нин
Министрлер Чөвүлелин чоңта чаа «Хама-
агы-чуртталга туугунг шыкын ажал-
чылар талаа-биле хемчегилеринг дуга-
бын» бола «Капитал туугунг план-
наашкын саймаларын» кылдыр бол-
гаш туугу бугурагилеринг экономикаг
илг берипшкын күштелдирер дугайында
айтырыкларын чугаламын көргөш,
туугунг индустриалдыг базанын тур-
гуларын бала катан онаалар демдеглээн.
Республиканын туугу, төлөвлөс органи-
зациалары партия болган чактын ол
доктаалын амыралга ботандырып даш
тодгаргай хемчегилерин ажалдап кылар
ужурагусер. Ылаңгыя туугунг бот-
уе-
ли чыгедир, шыкын ажалчылар,
ажылдаа киирер хуулаанын кызыларын
даш шыкаш айтырыклар туугунга пар-
тия, комсомол болгаш хой-нигиз органи-
зациаларын кичээлгизинг төвүгө ту-
рар ужурагусер.

Кубань таразын кезе берген

Брасовар крайнын муруу талаасы районнары кузун та-
раан арбайын кезе берген. Механизаторлар Кубанын хову-
ларынче 10 муң ажал жаткалар биле 15 муң комбиннарын
үндүрген.

ЧУРУКТА: комбинестиг 2 дугаар бригадын комбайнери
А. Г. Колесник (солгай талада) болгаш бригадын улу-
тукузу Н. Р. Крыжановскийн кузун тараан арбай дүжү-
дүгө сеткили ханган. Бетинде — бригадирин огу Андрей.
Е. ШУЛЕПОВТУН фотозу.
(СЭТА-нын фотохроникасы).

ТӨРЭЭН ТЫВАВЫСТА

Күш-ажылчы чедипшкын

Партия кежигүү, Бай-Тай-
га район Совединин депутаты
Эрте Серин-оол 1962 чылдан
1965 чылга чедир «Тээли» сов-
хозунг база бир мурунчак ме-
ханизатор чораш. Мал акы-
лыга коммунисттеринг бол-
гаш комсомолчуларын са-
мын көвүдери дугайында
совхозта партия организаци-
алынын шиптиринг детки-
пашан, 1965 чылдан эгелес Се-
рин-оол, оң кадым комсо-
молчу Хомушчу, Коосек хой
ажылчыга киргенер.

Эрткен дөрт чылдарын
иштинде бо амык ол-бүдө
чыл бугу 100 хойга онааш-
тыр 90—100 ажал хураганын
совхозунга доорукчурун бер-
ип келген. Бо чылдын
кыштын байдалы берге-даа
болза, кышталышкынга бе-
леткедиз эки чорутууларын
түнелдиге чангыс баш хой,
хурага-даа хурагача үн-
мөс.

Муң чедир кыргаан

Каа-Хем районунг «Тепли-
чя орук» кодаа ажал-агыл ар-
телдиге хой кыргызлаы тү-
дүктөөн Июнь 15-тен бээр
муң чытам хойну кыргаан.
Баштайгы хүниерде кузун
күрүгөсө сатар эл планын-
га киирер артгистерини
кыргаан.

Кол Тарыма, Салчак Чечек,
Иргит Чайзат, Г. Адыл хүн
нормазын 130—150 хуу күсе-
ди, кыргызлаанын баштайгы
хүниерини мурунчалары
болуп турарлар.

Ш. САЛЧАК.

ЗАВОДУН ХООЧУНУ

Кызыла алгы заводунг
коллективин Григорий Иван-
ович Газричкону үзүг хүн-
дүдө-биле адап турар. Ук
завод ол ажалчыга ийн ду-
гаар бажыны-биле дөмөй
апарган. Чүгө дээрге Григо-
рий Иванович маңаа — 25
чылда ажалдап келген.

С. ТАМЧАП.

Хой тираж-биле

Делегейинг коммунист
болгаш ажалчы партиаларын
Чөвүлел хуралына
1969 чылдын июнь 17-де
Москвага хулаа алдынан
«АМГЫ ҮЕ-ЧАЛАДА ИМПЕ-
РИАЛИЗМГЕ ХУЛАА ДЕМИ-
СЕДИН» СОРУГАЛАРЫ
БАЗА КОММУНИСТИК БОЛ-
ГАШ АЖЫЛЧЫН ПАРТИА-
ЛАРЫН БУГУ АНТИИМ-
ПЕРИАЛИСТИК КҮШТЕРИ-
НИН ХОДЕЛИШКИНЕРИ-
НИН ЧАНГЫС ЭВИ» доку-
ментини политиктинг интера-
туранын парлагач чери пом
кылар үндүрген.

(СЭТА).

Ажылдаарына таарымчалыг

Хой ажалды ханымсал-
галды үе кыргызлаа туугунг
турар. Чөвүлелде оңукузу-
нуп девишкери, оң ишти
кыштын байдалы берге-даа
болза, кышталышкынга бе-
леткедиз эки чорутууларын
түнелдиге чангыс баш хой,
хурага-даа хурагача үн-
мөс.

Электрон ханым-биле Г. Да-
шуу, А. Чакча хүнде 70-75,
хот ханым-биле О. Мартаа,
С. Шынар-оол, Н. Әлөй-оол
олар 40—50 чедир кыргыз
турарлар.

Х. ШОМАН-ООЛ.

Тыва уран чүүлдүң болгаш

литератураның декадазы

Якутияда чоруп тур

ЧҮРЕКТИН ХАНЫЗЫНДАН

Декаданың дөрткү хүнү.
«Чечек» ансамбль бодунун
концерт көргүзүп Нам ра-
йонунда үргүздүлөшпашан. Но-
мөр бугура-не катан күсе-
диринг дилеп турар. Бо кон-
церттин ажалчынын удушту
найралынын улуг байыра-
ды болу берген. Чүгө бистин
бот-тыныгыр артистерини-
тин ирларын куттулуп, хүлүм-
ауруу найралып турар эвес,
ол черинг эелери болган өс-
нүктер база-ла чуреткин ха-
нызындан өөрүп чыгырганын,
совурагилерин илердеп, ө-
өрүшкүлүгү мын ирлап, кийин
бугурагилер арынарын хүдүм-
ауруг-биле долдунган. Якутия-
нын улустун ираажыны Про-
копий Яхренскийн акул улус-
тун шат-шандагы чарчылын
бугура бир-ле онагай аяла-
бале ажалчыларга аян туудуп
ирлапкан.

В. И. Лениннин тоос сэр-
аткы чораш, ажалдыг рево-
люцион Серго Орджоникиде-
ниң шаталды үзүмдө турган
Покровск суурга болгаш
Орджоникиде районунга
алган каш концерттерин «Че-
чек» ансамбль көргүскөн.

Тыванын хөгжүм-шын теат-
рынын артистери—РСФСР-нин
адалдары. Тыва АССР-нин
улустун артистери Кара-кыс
болгаш Максим Музаватар,
РСФСР-нин адалдары артист
Хургулук Конгар, Тыва АССР-
нин улустун артист Николай
Өлөй-оол, артист Сергей Мо-
гуш, сыгытчы Максим Да-
кпай, мрамжалар Ошук-Саар
Таспанчык, Наледаа Кр-
ская олар РСФСР-нин улустун,
Тыва АССР-нин улустун ар-
тист. Валерий Оска-
луктуг Москвадан курун
пирингизин артисттер-биле бир
болуп болуп алган Якутск-
ка, орус шын театрынын сена-
жыла бо хууверде концерт
көргүзүп турар.

Бистин чогаалчыларымыс
Якутск хойрагыт уш хонга-
нын сөөлдө республиканын
райондарычче чорупкан.

Якутскийн культура бо-
гаш дышпаныла партиянын
бистин чуруктарынынын,
уран шевер мастерствын
чогаалды кылган ажалчы-
лар делегелес база-ла баш-
тайгы хүниердегиз шыкаш
хой көрүкчүлери болу-
шпаш.

Тыва артистер дүгү Якут
телевидениене оюн көргүскөн.
Программаны бистин радио-
ну болгаш телевидениенин
дикторлары Сергей Конда-
кин, Галина Дүргөжаа олар
чугалаан. Олар көрүкчүлө-
гө Тыва дугайын, ажал республи-
канын улустун бугурагилерин,
көдө ажал-агылы-
нын, культура хөгжүдөсүн
чедипшкын дугайын
чугалап берген.

Якут АССР-ин бүгү-ле со-
дулары алаан каш хүнер
улаштыр Тыва дугайында
очурктерин, чүүлдерин, фото-
чурттары парлап турар.

ЧУРУКТА: Тыва уран
чүүлдүң болгаш литерату-
раны Якутияда болуп ар-
тын турар декаданын кир-
кишчилер «Чечек» ансамб-
лы мрамжалары Александр
Русскийн сөөлдө компози-
тор Алексей Чыргал-оолду
бизжөөн «Якутияга байыр-
деп мрамын күсөдип тура-
ры.

О. ОХЕМЧИКТИН фотозу.

Балет уран чүүлүнүң чечектери

МОСКВАНЫН ДЕЛЕГЕЙ КОНКУРУЗУНУН ХАГДЫНГАНЫ

МОСКВА. (СЭТА-нын корр).
Москвага балет артистеринин
бирги делегей конкурзунун
он тос лауреады биле сес дипло-
маны балет Олимпизин болу
берген Улут театрын адал-
сугаргыт сенажыны үнөп кел-
ген. Анаа «Белитенип» үнүн
келеринин өөрүп артери ийн
недела дүргүзүлгө үргүздүлөш
келген. Ол орутуу артери кес-
түп көрбөс берге кылар са-
гындырган, шуугуру, шыла-
мыккай болурун, хой чылдар
дүргүзүлгө чедип алдынан
бугу чогаалчыны арга, күш-
терин салырын негээн.

Ам ол бугу бергелерин ажал
артери чедип алдынан, тил-
келчилер чогуур шаңчалдарын
алган, оларга эн шыгыны ки-
чээлгилгил шылакчылар —
Москванын көрүкчү чоңу изиг
байырын чедирген.

Сенага олуттарын жюри
кежигүнери болгаш хүндүлүг
аалчылар — делегейин балет
уран чүүлүнүн эн улуг ажал-
дакчыларын база-ла ийн неде-
ла мурундааы деп эелешкен.
Жюринын биле эвес ажал-
чы кылганын, чөптү, шын
үнелелер бергенине ССР-ни
культура министри Е. А. Фу-
рцева байыр чедирген. Министр
конкурс тилекчилерине ба-
йыр чедирген болгаш Москва-
нын делегей конкурзунун
лауреаттары деп хүндүлүг ат-
тар оларын хой-хөйүгө орук
айтыр аас-кежиктиг сылдыс
болур, делегейин улуг уран
чүүлүчө, эң эки балет сена-
ларине орук ажалын бээр
деп бузууралдын чугалаан.

Москваны делегей конку-
рзу чалып назыннын, чараш
мөзүнүн көстүп көрбөс ба-
йралы болган, артист анык-
тарын быжыг найыралы,
чүдү-бүрү национал шко-
ларынг чокшундажыры, бот-
болуп байытчыры ол конкур-
сун кол түнелдеринин ирра-
ан болур деп. Е. А. Фурцева
чугалаан.

Оргкомитеттин даргазы,
ССР-нин улустун артист
Игорь Моисеев мынча дээн:
— Москваның балет Олим-
пизады — кайгамчык чараш
чаа чанчынын тытпик кели-
рин улаас берге бар бис. Ол
Олимпизда бистин мадандыг
уран чүүлүгүстү моон сонгаар-
да хой чылдар дүргүзүлгө
баа хөжүдөр. Мындг кон-
курс — кайгамчыктыг болуш-
кун, бугу делегейе танчы
уран чүүлүнүн чечектеринг
е дуулаар сорулгалыг.

Жюринын даргазы, Ленинки
шанчалын лауреалы Г. Ула-
нова артистин хүн бүрүлө
ажылды, оң могаг чоң чедип
алыр мергежилин, бодаларын
чугалаан. Ол бүгүнүн эң эки
шаннамы — көрүкчүлери
ынакшыл болгаш хүндүткел-
деп, ол демдеглээн.

Конкурстун түнелдерин
ССР-нин улустун артист К.
Сергеев чарлаан.

Делегейин балет уран чүү-
лүнүн оңмас чалын назынны-
га алдар болдурган адыш час-
кашкынары катан-катан
дыналган.

...Ол кежээ ук залга Чай-
ковскийнин, Азянын, Миш-
кустун, Делибинг аялгалары
баа катан шыналган, алдын,
мөңгү медалы шаңжалдылар-
га, солистерге боттарынын
хүндүткелдин көрүкчүлөр
илергейлээн.

Тарылга

шөлүнгө

болган

конкурс

«Тээли» совхозунг

Төрөгөткө тарылга

шөлүнгө чарымын

конкурзу болган.

Анаа Бай-Тайга райо- нун иштинде 16 ме- ханизаторлары киришкен.

